

Eýranly žurnalist Zamani: Näçe wagta çekse-de, Eýrandaky protestler barybir rewolýusiýa bilen guitarar

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 января, 2025

Eýranly žurnalist Zamani: Näçe wagta çekse-de, Eýrandaky protestler barybir rewolýusiýa bilen guitarar EÝRANLY ŽURNALIST ZAMANI: NÄÇE WAGTA ÇEKSE-DE, EÝRANDAKY PROTESTLER BARYBIR REWOLÝUSIÝA BILEN GUTARAR

kitapcy.ru
© Francisco Seco/ASSOCIATED PRESS/picture alliance

2014-nji ýylda ýazan tankydy makalalary sebäpli garşysyna gözleg yqlan edilen we Türkىýä gacyp gelen Aliasgar Kouroş Zamani demonstrasiýalaryň soňunyň **rewolýusiýa** bilen guitarjagyny öňe sürdi. Zamani «bu gezek režimiň özünü nyşana aldylar» diýdi.

Eýranda Mahsa (Jina) Amininiň ölümü bilen başlan we bir aýyny geçiriren tolgunşyklar ýurtdaky oppozisionerleriň uzak wagt bäri

başdan geçirýän basylaryny çekişmä açdy.

2014-nji ýylda ýazan tankydy makalalary sebäpli garşysyna gözleg yylan edilen we Türkiýä gaçyp gelen Aliasgar Kouroş Zamani ýurdundaky meseleleriň kyrk ýyllyk taryhyň bardygyny aýtdy.

Tolgunşyklaryň **rewolýusiýa** bilen soñlanjagyny öňe süren Zamani eýran režiminiň häzirki bolýan ýerinde-de özlerine haýbat atýandygyny, şonuň üçinem özlerini arkaýyn duýmaýandyklaryny öňe sürdi.

Aliasgar Kouroş Zamani häzire çenli dürli ýollar arkaly onlarça gezek haýbat atylandygyny aýtdy.

Birnäçe ýyllap Eýranda žurnalistlik eden Aliasgar Kouroş Zamani 2014-nji ýylda Türkiýä gelipdir.

Dört ýyllap yzarlanýandyryň diýen pikirde žurnalistika arakesme beren Zamani 2018-nji ýıldan soñ kärini dowam etdiripdir.

Häzir Londonda çykýan «Keyhan» gazetinde çykyş edýän Zamani Angliýanyň «Bayan» torunda telewizion gepleşikleriň birini alyp barýar.

Zamani şol bir wagtyň özünde Türkiýeniň Žurnalistler sindikatynyň (TGS) we Garaşsyz žurnalistler guramasynyň (RFS) agzasydyr.

Wan şäherinde ýasaýan Zamani özünü ýurtdan çykmaga mejbür eden sebäpler hakda şularы gürrüň berdi:

– Köplenç oppozision habarlary berýän ýerler bilen işleşýärdim. Režim muny duýdy, birnäçe gezek yzarlandym. Bir gezek ele düşdüm, gamçy jezasyny berdiler. 64 gamçy India. Ahyrsoňunda men öýde däldim, başga şäherdekäm kakam jaň edip: «Öýe geläýme» diýdi. Sebäbi howpsuzlyk gullugynyň işgärleri gelip meni gözläpdir, öydäki kompýuterimi we başga nämäm bolsa, barsyny alyp gidipdir. Bir hepdeden soñam bir alajyny tapyp, Türkiýä geldim.

- **Ýurtda oppozision žurnalistika bilen meşgullanmagyň almyty: ölüm jezasy, türme ýa-da ýurtdan gaçmak**

Garaşsyz žurnalistler guramasynyň (RSF) taýýarlan 2022-nji ýyl boýunça dünýäniň metbugat azatlygy indeksine görä Eýranyň metbugat azatlygy 180 ýurduň arasynda sanawyň iň soňundaky Demirgazyk Koreadan iki san önde, 178-nji ýeri eýeleýär.

Diňe ýurtdaky žurnalistler däl, ýurtdan çykyp gaýdan žurnalistlerem dowamly howp astynda.

Eýranda hökümete garşı cykyşlara meçew bermekde we içalyçylykda aýyplanan Ruhullah Zem 2019-njy ýylда Fransiyada ýasaýan ýerinden ele salnyp, Eýrana äkidilipdi, yzyndanam 2020-nji ýylда Ýokary Suduň jeza çäresini tassyklamagy bilen dardan asylyp öldürilipdi.

Şeýle-de, 2018-nji ýylда eýran režimine garşı oppozision pikirdedigi üçin garşysyna gamçy jezasyny bermek hakynda karar çykarlan Araş Şoaşargyň Wanda duýdansyz gürüm-jürüm bolandygy habar beriş serişdeleriniň diline düşüpdı.

Metbugatyň diline düşen başga bir gürrüň bolsa, Şoaşargyň ýitirim bolmagyndan birnäçe aý geçensoň, onuň Eýrandaky bir türmede oturandygy baradady.

Zamani ol žurnalistleriň ikisi bilenem tanyşlygynyň bardygyny aýtdy.

Sıralama	Ülkeler	Küresel Skor	2021'e göre fark
1	Norveç	92.85	0
2	Danimarka	90.27	-2
3	İsveç	88.84	0
4	Estonya	88.83	-1
5	Finlandiya	88.42	-3
147	Filipinler	41.84	-8
148	Hong Kong	41.84	-8
149	Türkiye	41.25	4
150	Hindistan	41	-8
151	Sudan	40.96	-8
176	Myanmar	25.03	-36
177	Türkmenistan	25.01	1
178	İran	23.22	-4
179	Eritre	19.82	1
180	Kuzey Kore	13.92	-1

Kaynak: RSF 2022 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi

3-nji maýda Bütindünýä metbugat azatlygy günü mynasybetli çap edilen RSF beýanatynda Eýran sanawda 178-nji ýerde.

Garaşsyz žurnalistleriň ýakynda paýlaşan maglumatlarynda Eýranda Mahsa Amininiň ölümünden soňky protestlerde 19-njy oktýabra çenli 41 žurnalistiň tussag astyna alynandygyny habar beriliýär.

Şeýlelikde, Hytaýdan we Mýanmardan soñ iň köp žurnalist basýan ýurt Eýran boldy.

Aliasgar Kouroş Zamani soňky waglatda «Bayan» atly mediýa torunda gepleşik alyp barýar, «Keyhan» gazetinde makalalar bilen çykyş edýär.

- **«Kim hakykaty ýazjak bolsa ýa türmä girýär ýa-da ýurtdan gaçyp cykmaga mejbur bolýar»**

Ýurdundaky žurnalistikanyň ýagdaýyny gürrüň berýän Zamani şeýle diýdi:

Žurnalistler Eýrandan gaçyp cykmaga mejbur bolýar. Häzir türmelerde köp sanly žurnalist saklanýar. Olara «biziň aýdyşymyz ýaly habar ýazarsyňz» diýilýär. Kim hakykaty ýazjak bolsa ýa türmä girýär ýa-da ýurtdan gaçyp cykmaga mejbur

bolýar. Ol ýerde žurnalistlik etmek bir hatarda oppozisioner bolmak mümkün däl. Çünkü bu jenaýat. Hatda ölüm jezasyndan berip bilyärler.

Näçe ýyl öñ Fransiýada bir žurnalist alnyp gaçyldy, Eýrana getirildi we ölüm jezasy berildi. Onuň bar bileni-biteni žurnalistlikdi. 2018-nji ýylدا-da meniň kärdeşim Araş Şoşaşargy Wanda tutup äkitdiler, häzir ol türmede.

«Eýranda režim metbugat serişdeleriniň barsyny gysymynda saklaýar. Hususy mediýa organyna ýa teleýaýlyma duş gelip bilmersiňiz. Ýaýlyma goýberilýän ähli gepleşikler hökumete garaşly» diýen Zamani «Taýyn senari berýärler-de, «şu boýunça ýaz!» diýýärler we şol ýazylan zatlaram ýaýradylýar. Edil ýone kino ýaly. Güýç we pul öz elliñde bolansoň, metbugat serişdeleri-de olaryň öz elinde» diýdi.

Eylül 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI
SAYIN RECEP TAYYİP ERDOĞAN'A

Gönderen: Türkiye'de mülteci olarak yaşayan ve tehlikedeki İranlı gazeteciler ve muhabirler

Konu: Durum raporu ve üçüncü bir ülkeye yerlestirme talebine ilişkendir.

Zamani özünü howpsuz duýmaýan başga-da dört žurnalist bilen bile prezident Erdogan'a we mediýa organlaryna açık hat ýazdy. Zamani Türkýäniň eýranly žurnalistler we beýleki oppozisionerler üçin howpsuz ýer däldigini-de aýtdy. Häzire çenli dürlü ýollardan onlarça gezek howp haýbatlaryny alandygy sebäpli ynjalyksyzdygyny aýdan Zamani dört žurnalist egindeşi bilen bile prezident Rejep Taýýip Erdogan'a we halkara mediýa organlaryna açık ýazandygyny aýtdy.

– On ýyl yza göz aýlaň, köp sanly žurnalist ýa ýitirim edilýär

ýá alnyp gaçylýar. Bärde işlemek kyn. Biz emigrant bolandoň, işlemäge rugsadymyz ýok. Maddy üpjünçiligimiz iň uly meselämiz. Režim gorkusy bolsa başymyzdan sowlup gidiberenok. Daşaryk kän çykybam bilemzok.

Başymyzdan geçýän howp-hatarlar we kynçylyklar barada baş žurnalist egindeşim bilen bile açyk hat ýazdyk. Prezident Erdoganı iberdik we kömek bermegini haýyış etdik. Başga bir howpsuz ýyrda geçmek üçin ýardam etmegini talap etdik. Häzirem jogap alybilmedik. Şol sanda belli žurnalistlere we guramalara-da ugratdyk. Olardanam jogap alyp bilmedik. Hatda bir şikaýatnamam-da bar, çünkü IFJ-ne, Garaşsyz žurnalistler guramasyna, Türkiýäniň Žurnalistler sindikatyna dagy ugradypdyk, hiç biri jogap bermedi. Nämüçin bizi eşidenoklarda? Şolar sesimizi eşitmese, kim eşitmeli?..

• **«Protestleriň ýene näçe wagta deňiç dowam etjeginini bilemok, ýone ahyrynda rewolýusiýa bilen soñlanar»**

Eýranda başýapynjasyny talabalaýyk dakynmagy üçin tussag astyna alynanda öldürilen Jina Amininiň yzyndan 16-njy sentýabrda köçä dökülen raýatlaryň protestleri üstünden bir aýy geçirdi.

Ýurduň birnäçe şäherinde köçä çykan eýranlylar hak-hukuklaryny talap edip gygyrmaga dowam edýärler.

Eýranyň Adam hukuklary guramasynyň (IHRNGO) soňky paýlaşan maglumatynda protestlerde şu güne çenli 27-si çaga, jemi 215 adamýň öldürilendigini habar berýär.

Howpsuzlyk güýçleri protestlere garşı öňüni alyş işlerini her geçen gün berkitse-de, protestleriň soňunyň nähili gutarjagy belli däl.

Zamani Eýrandaky üýtgeşmeleri ýakyndan yzarlaýar

Zamani dowam edýän protestlere **rewolýusiýa** hökmünde baha berýär we umydygärdigini aýdýar:

– Mundan öñem protestler, nägilelikler bolup durýardy. Hemmeler olaryň dowamynyň bolmajagyny çak edýärdi. Çünkü meseleler, göz öñünde tutulan maksatlar, talaplar ownukdy. «Nämüçin benzin gymmat?», «nämüçin pylança adamy tutduňyz?» diýen ýaly ownuk meselelerdi. Amininiň ölümü kyrk ýyl bări basyş astynda ýasaýan eýran halkynyň halys degnasyna degdi. Bu gezek ähli oppozisiýa güýçleri köçä çykdy. Meniň pikirimçe şumat Eýran rewolýusion prosesi başdan geçirýär. Näce wagta çekjegini bilemok, ýöne bu rewolýusiýanyň soňunda hökumet agdarylmaý bolar, suny anyk bilýärис.

Şu gezek nyşanada režimiň özi. Indi besdir diýärler. Bütin bu meseleleriň sakasy režimden gaýdýar, eýranlylar indi muny fowý bilýär. Öldürip-gyryp gorkuzaýjak, yza tesdiräýjek bolýarlar. Adamlaryň gorkmagyny we busup oturmagyny isleýärler. Emma indi milletiň gorkar ýaly zady galmadы.

Režime diňe ýaraga ýapyş diýseň. Halk göreşine dowam etmesin diýip, gorkunç zatlary edýärler. Soňky gezek wideoýazgyda görensiňiz, äpişgeden wideoýazgy edip oturan birini-de oka tutdular. Bu rewolýusiýa – milli rewolýusiýa. Şeýle ýagdaýlarda halkymyz «biz eýranlylaryň meselesi režim!» diýip bilýärler. Şäherleriň hemmesi aýaga galdy. Adamlar bir aý bări köcеде.

Şenol BALY.

@senolbalii

26.10.2022 ý.

© The Independentturkish Publisistika